

Европейски наблюдател на заетостта за 2019 г.: промени в структурата на заетостта на регионално равнище

Въведение

Съществуват все повече доказателства, че се увеличават икономическите разлики между регионите в рамките на отделните държави — членки на ЕС. Някои региони, обикновено тези в столичните градове и по-големите метрополни центрове, се справят много по-добре в сравнение с други региони. Ако не бъдат предприети действия във връзка с тези различия, те биха могли да подронят социалното и териториалното сближаване. Увеличаващото се междурегионално неравенство е един от факторите, които водят до разочарование от съществуващите политически системи, а то на свой ред отслабва социалните връзки, на които се основават нашите демократични системи.

В настоящия доклад се анализират промените в структурите на заетостта в регионите на ЕС.

Идентифицирането на тези промени в професионалната и секторната заетост и на техните вариации в отделните региони може да помогне на създателите на политиката да разберат по какъв начин структурните промени допринасят за дисбаланс в моделите за регионален растеж.

При анализа се сравняват модели за ръста и спада на заетостта в четири вида региони: столици, други предимно градски региони, междинни региони и предимно селски региони. Анализът обхваща периода 2002–2017 г. и в него се разглеждат 130 региона в 9 от по-големите държави членки: Белгия, Чехия, Франция, Германия, Италия, Полша, Испания, Швеция и Обединеното кралство. В тези региони са заети четирима от всеки петима работници в ЕС.

Контекст на политиката

Регионите играят важна роля при създаването на политиката на ЕС, особено политиката на сближаване. Те представляват основните териториални единици за прилагането на политики, за които се отделя почти една трета от целия бюджет на ЕС. Досега ЕС бележи успехи в целта си да намали икономическите различия

между държавите членки. Съчетанието на политика за растеж и регионална политика, които позволяват на по-бедните региони да настигнат останалите, допринесе за по-бърз ръст на БВП на глава от населението в държавите членки в Централна и Източна Европа през последните 15 години и също така позволи на присъединили се на по-ранен етап държави като Ирландия, Португалия и Испания да постигнат сближаване в икономически план с държавите членки – основателки на Европейската общност.

В последните години обаче бе отчетена нарастваща разлика в икономическото състояние между регионите в рамките на много държави членки. Изборните модели предполагат, че това е един от факторите, подхранващи разочароването на гражданите на Съюза от установените политически партии и бързия възход на популистки алтернативи, които умело извлечат изгода от това разочарование.

Основни констатации

Ръстът на населението и на заетостта са много по-силни в столичните региони и на деветте държави членки в сравнение с останалите видове региони в същата държава. В периода 2002–2017 г. заетостта в столичните градове е нараснала с 19 % в сравнение с 10–12 % в останалите региони. Това е отразено в нарастващия им дял в националните икономически резултати. На метрополните области на Лондон, Париж и Стокхолм се падат поне 30 % от БВП на съответната държава.

Столичните региони се отличават с изключително висок дял на заетост в сектора на услугите. Тези региони се деиндустриализират по-рано и по-бързо от останалите региони, а бързата им специализация в услугите се оказва благоприятна в контекста на съвременния преход към икономика, основана на услугите. Почти 75 % от заетостта и икономическите резултати в национален план понастоящем са в сектора на услугите, но този дял достига 85 % и повече в много столични региони.

В деветте държави членки промените в заетостта като цяло се изразяват в модернизиране (повече нетна нова заетост на добре платени работни места), придружено от умерена поляризация (малко по-голям ръст на заетостта в нископлатените видове работа в сравнение с тези на средно ниво). Независимо от това столичните региони изглежда представляват съществен фактор за поляризация на заетостта. При тях се отчита непропорционално висок дял на добре платената висококвалифицирана заетост в сектора на услугите с интензивно използване на знания, но дялът на нископлатената заетост в столичните региони също се е увеличил през анализирания период.

Въпреки нарастващите икономически разлики между столиците и останалите региони съществуват доказателства, че структурите на заетостта на регионално равнище все повече се доближават до средната европейска структура на заетостта. Например бързото свиване на земеделския сектор в Полша през последните десетилетия и съответният ръст на заетостта в производството и особено в сектора на услугите представлява важен фактор за тенденцията към сближаване в тази държава членка. Същевременно нарастват разликите в структурите на заетостта между регионите в рамките на една и съща държава, докато разликите между държавите членки намаляват или остават на същото ниво.

Именно в държавите и регионите, в които заетостта в производството се оказа най-устойчива (Чехия, Полша и някои региони в Германия), заетостта със средно ниво на заплащане се е запазила в най-голяма степен.

Насоки за политиката

Макар че Съюзът постигна успех при намаляването на икономическите различия между държавите членки, социалното неравенство продължава да се увеличава, като в последно време задълбочаващото се неравенство между регионите в рамките на държавите породи обществена и политическа загриженост.

Публичните инвестиции, например под формата на заетост в държавните служби, има важна роля за подпомагането на по-балансиран в регионално отношение растеж, тъй като работните места в секторите на образованието, здравеопазването и публичната администрация като цяло се характеризират със заплащане над средното ниво и са по-равномерно разпределени в географски план.

Регионалната мобилност се счита за възможно решение по отношение на дисбаланса при регионалния растеж, като физическите лица се насърчават да се преместят от преживяващи упадък региони към региони с по-висок растеж. Това обаче създава рисък регионите в неблагоприятно положение да изостанат още повече. Нуждата от интеграция на регионите е също толкова голяма, колкото и при хората и е особено изострена в регионите, засегнати от индустриски упадък или обезлюдяване.

Предвид все по-дигиталното — и в много случаи независещо от конкретното място — естество на много видове работа, всеобхватната достъпност на висококачествен широколентов интернет представлява очевиден пример за политика, която може да допринесе за разпръснатост на трудовата дейност. При все това висококачествената заетост — т.е. работа, която по принцип често може да се извърши дистанционно или виртуално — на практика по-често се концентрира в големите градски региони, които най-често са столични. Макар че свързаността е полезна, тя представлява само една малка част от отговора на проблема с дисбаланса в регионалния растеж.

Регионалната политика на ЕС следва да продължи да помага на регионите в неблагоприятно положение да не изостават още повече от онези региони, които представляват двигатели на икономиката. Инфраструктурните инвестиции осигуряват съединителната тъкан, която укрепва връзките между отделните региони и видовете региони. Инвестициите в човешкия капитал (например чрез Европейския социален фонд и Европейския фонд за приспособяване към глобализацията) помагат на физическите лица и на дружествата в тези региони да се приспособят към променящите се нужди на работното място. Такива политики могат да смекчат рисковете от прекомерната концентрация на икономическа дейност в някои области и териториалното разединяване в други.

Допълнителна информация

Докладът *Европейски наблюдател на заетостта за 2019 г.: промени в структурата на заетостта на регионално равнище* е достъпен на адрес: <http://eurofound.link/ef19036>

Ръководител изследвания: John Hurley

information@eurofound.europa.eu